

Komunismus v Rusku

Komunistické hnutí vyrůstá z marxismu (učení Němců Karla Marxe a Bedřicha Engelse ve 2. polovině 19. století) před a během první světové války v Rusku, ale hlavně mezi ruskými emigranty, levicovými sociálními demokraty v zahraničí (Švýcarsko, Anglie atd.) pod vedením **Vladimíra Iljiče Uljanova (zvaného Lenin)**.

Tito lidé se nazývali bolševici a v roce 1917 se z emigrace dostávali do Ruska (s pomocí německé armády), aby se zapojili v Rusku do únorové revoluce, která svrhla cara a snažila se v Rusku nastolit demokracii. Bolševici ovšem z demokratické revoluce chtěli udělat revoluci socialistickou.

To se Leninovi podařilo 7. 11. 1917. Předseda ruské demokratické Prozatímní vlády A. F. Kerenskij (strana eserů) o bolševické revoluci v otevřeném dopise v prosinci 1917 napsal:

Vzpamatujte se! Což nevidíte, že využili vaší naivity a nestydatě vás oklamali? Celou tvář ruské země zalili bratrskou krví, z vás udělali vrahy, karabáčníky. Slibovali vám chléb, a zatím svou vládu začíná strašný hlad. Slibovali vám panství svobody, panství pracujícího lidu. Kam se poděla ta svoboda? Je zneuctěna, pošpiněna. Banda šílenců, podvodníků a zrádců rdousí svobodu.... Buďte občany, nerozbíjejte vlastníma rukama vlast a revoluci, za kterou jste osm měsíců bojovali. Teprve nyní, když panuje násilí a hrůza leninského despotismu – a jeho Trockého diktatura -, teprve nyní je i slepému jasné, že v době, kdy jsem byl u moci, existovala skutečná svoboda a opravdu panovala demokracie, která ctěla svobodu každého, hájila rovnost všech a usilovala o přátelství pracujících.

Otázky: 1. Jakou politickou sílu představoval Kerenskij?

2. Jaké argumenty uvádí proti bolševikům?

3. Co mají lidé chránit a bránit?

Výzva V. I. Lenina k „třídnímu boji“.

Dělníci a rolníci, pracující a vykořisťovaní!

Půda, banky, továrny a závody přešly do vlastnictví všeho lidu! Sami se chopte evidence a kontroly výroby a distribuce výrobků – v tom a jedině v tom je cesta k vítězství socialismu, záruka jeho vítězství, záruka vítězství nad jakýmkoliv vykořisťováním, nad jakoukoliv bídou a nouzí! Neboť v Rusku je dosti obilí, železa, dříví, vlny, bavlny a lnu pro všechny, jen je nutné správně rozdělovat práci a výrobky... kontrolu tohoto rozdělení a potřít nepřátele lidu: boháče a jejich příživníky, dále podvodníky, darmojedy a darebáky, a to nejen v politice, nýbrž v každodenním hospodářském životě. Žádné slitování s těmito nepřáteli lidu, nepřáteli socialismu, nepřáteli pracujícího lidu: Boj na život a na smrt boháčům a jejich příživníkům, buržoasním inteligentům, boj proti podvodníkům, darmojedům a darebákům. Všichni, ti i oni, jsou rodní bratři, dítky kapitalismu, synkové panské a buržoasní společnosti.... Boháči a podvodníci – toť rub a líc téže věci, toť dvě hlavní kategorie parazitů.....ty je třeba podrobit zvlášť přísnému dohledu veškerého obyvatelstva a nemilosrdně se s nimi vypořádat...

Otázky: 1. Jak mají dělníci a rolníci naložit s přírodním bohatstvím, které bylo po revoluci znárodněno?

2. Jak se mají chovat k boháčům?

3. K čemu Lenin vyzývá pracující?

Alexandr Solženicin o stalinských zločinech a táborech gulagu

Autor píše o tom, že to stalinských táborů se zavíralo v několika vlnách:

...Proud z let 1929 – 1930, nemenší než řeka Ob, jenž zanesl do tundry a tajgy na patnáct milionů mužiků. ... Vyšetřovatelé se protokoly nezdržovali – stačilo usnesení vesnického sovětu. ... Po něm byl proud z let 1944 – 1946, nemenší než Jenisej: tehdy hnali odpadovými kanály celé národy a k tomu ještě miliony těch, kteří byli v zajetí nebo odvezeni do Německa a pak se vrátili. Ale i v tomto proudu byli většinou prostí lidé, kteří nesešli žádné memoáry.

Proud ze sedmatřicátého roku však sebral a odnesl s sebou na Souostroví Gulag i lidi s postavením, lidi od pera – a ti teď všichni píší, mluví a vzpomínají: Rok sedmatřicátý!

Otázky: 1. Kolik období věznění ve stalinských táborech gulagu rozeznává Solženicyn?

2. Který z proudů je veřejnosti nejznámější – koho postihl?

Komunismus a demokracie v předválečném Československu

Úvahy TGM o demokracii při desátém výročí republiky (28. 10. 1928)

Naše republika vznikla ze světové konflagrace a revolucí, po revoluci bylo úkolem budovat stát promyšlenou, pilnou prací, prací denní a všední, prací v drobném a malém. ... Naše práce prvního desetiletí, chci to připustit, byla v mnohých oborech více extenzivní než intenzivní. Ale v tom nastane náprava, užijeme nabytých zkušeností k dalšímu zdokonalení a pokroku. V práci a vědění je naše spasení. Máme-li provozovat tuto politiku práce a vědění, politiku opravdu kulturní, musíme k ní sbírat všechny síly a silečky. Proto je třeba, aby naše ženy, polovice obyvatelstva, byly přibrány k veřejné činnosti. Takzvaná otázka ženská je žhavá Je mně divné, že zejména naše úřady, státní a autonomní, brání se připuštění žen v úřady.... Netajím se, že zavládla v některých kruzích jistá nespokojenost. S těmi, kdo zásadně jsou proti republice a demokracii, není žádné dohody. Není dohody ani s těmi, kdo jsou nespokojeni, že jim převrat nepřinesl více. Od této nespokojenosti liším nespokojnost, jak byla nazvána, svatou: obnovený stát přinesl nové těžké úkoly a slušní lidé, postavení na odpovědná místa, jsou znepokojováni, protože se svědomitě ptají sami sebe, stačí-li na úkoly uložené. Rozumím této nervozitě, pochybnostem o volbě správných prostředků a touze po dobrém a nejlepším. ... Ta rozhodující většina občanstva také chápe, že nesmíme všechno čekat jen od státu a jeho úřednictva. Vedle organizace státní je přirozená organizace národů, organizace celé kultury a tyto organizace nakonec rozhodují i o osudu států. Demokracie má v tom lepší postavení, než starý stát. Demokracie není pouze formou státní, nýbrž také metodou všeho veřejného a soukromého života, je názorem na život. Podstata demokracie je shoda lidí, jejich mírné obcování, láska, lidskost. Opravdové demokracii nestačí instituce, ona potřebuje lidí, lidí živých, tedy lidí věřících v poslání svého státu a národa, lidí spojených ideou ... Proto naše demokracie musí být stálou reformou, stálou revolucí, ale revolucí hlav a srdcí!

Otázky: 1. Za jaké situace pronesl T. G. Masaryk svůj projev?

2. Lze z úryvku posoudit, zda se demokracie potýká s nějakými problémy a obtížemi?

3. Co požaduje prezident od občanů?

KSČ vyhlašuje boj demokratickému Československu

První parlamentní projev Klementa Gottwalda (předsedy KSČ) 21. 12. 1929:

Zkrátka my budeme štvát a rušit váš klid. Nedáme vám ani na chvíli pokoj, abyste mohli v klidu strávit to, co jste vydřeli z proletariátu. Říkáte konečně, že jsme pod komandem Moskvy a že si tam chodíme pro rozum. Nu! To je tak: vy jste pod komandem Živnobanky, Petschka, Weidemanna, Preisse, vy si chodíte pro rozum k Petschkům, ..., abyste se naučili vydírat pracující lid ještě lépe než dosud. A my, my jsme stranou československého proletariátu a naším nejvyšším revolučním štábem je skutečně Moskva. A my se chodíme do Moskvy učit, víte co? My se od ruských bolševiků do Moskvy chodíme učit, jak vám zakroutit krk. A víte, že ruští bolševici jsou v tom mistři. Přejde vás smích! My tento boj povedeme bez ohledu na oběti, houževnatě, cílevědomě, do té doby, až vaše panství bude smeteno.

Otázky: 1. Za mluvčího a zastávce kterých skupin obyvatel se prohlašuje KSČ?

2. Jaký vztah ke komunistickému vedení v Moskvě Gottwald prozrazuje? Čím vyhrožuje?

3. O jakém stavu demokracie v ČSR svědčí možnost takto veřejně vystoupit v parlamentu?

Fašismus a nacismus ohrožuje demokracii v Evropě a v ČSR.

Po první světové válce vznikla v Německu fašistická strana pod vedením **Adolfa Hitlera**, který jí dal název Německá nacionálně socialistická dělnická strana (NSDAP). **Program svého hnutí načrtl v knize Můj boj:**

Co dnes před sebou zříme z lidské kultury, z výtvorů umění, vědy a techniky, je téměř výlučně tvořivým dílem árijců. Právě tato skutečnost dovoluje závěr, nikterak bezdůvodný, že árijec jediný je zakladatelem vyššího lidství vůbec a že tedy představuje pratypt toho, co nazýváme slovem člověk.

Co je stejné krve, patří do společné říše. Německý národ nemá do té doby mravní oprávnění ke koloniálně politickému boji, dokud nemůže shromáždit všechny své vlastní syny ve společném státě. Musíme dostat tolik půdy, kolik ji potřebujeme. ... Když jde o Němce, neznám žádnou objektivitu. ... Neúprosný světový žid zápasí o své panství nad národy. Žádný národ neodrazí jeho pěst od svého hrdla jinak než mečem. Takový zápas však je a zůstane krvavý.... Silnějším náleží vládnout, nemá se tedy mísit se slabším, protože by tím obětoval svou velikost. Kdo chce žít, ať bojuje, kdo nechce zápasit v tomto světě věčného boje, nezasluhuje, aby žil. Lidstvo se stalo velkým ve věčném boji – ve věčném míru by zašlo. Svět je určován zákony přirozeného řádu přírodních sil, v němž zvítězí národy brutální vůle. Musíme se oprostit od všech sentimentálních pocitů. Až jednoho dne nařídím válku, nemohu se zamýšlet nad deseti milióny mladých mužů, které pošlu na smrt. .. Je jen jedno právo, životní právo národa.

Otázky: 1. Koho považuje Hitler za skutečného a jediného člověka?

2. Co je úkolem německého národa, dříve než přistoupí ke koloniálnímu boji?
3. Kdo podle Hitlera chce ovládnout národy?
4. Ve kterých bodech se projevuje tzv. sociální darwinismus, který nacisté prosazovali?
5. Co Hitler předznamenává, že jednou udělá?

Německo v polovině 30. let (Ingmar Bergman, jeden z nejvýznamnějších švédských a světových filmových režisérů 20. století ve svých 16 letech prožil 6 týdnů „na handlu“ v Německu, v durynské vesnici Haina. Ukázka z jeho vzpomínek):

V neděli chodila celá rodina na velkou mši. Pastorovo kázání mě překvapilo, nevycházel z evangelií, ale z Mein Kampf. Po kostele se ve sborovém domě podávala káva. Spousta lidí byla v uniformě a mně se často naskytla příležitost zvednout ruku a říct „Heil Hitler“. Všechna mládež v domě byla organizovaná, chlapci v Hitlerjugend, děvčata v Bund Deutscher Mädel. Odpoledne se konal výcvik s lopatami místo pušek. Ve Výmaru se měl konat stranický den, gigantická manifestace s Hitlerem v čele. Do Výmaru jsme dorazili kolem poledne. Přehlídka a Hitlerův projev měly začít ve tři. Město už vřelo slavnostním vzrušením, ulicemi táhly zástupy lidí ve svátečních šatech nebo uniformách. Všude vyhrávaly kapely, na domy se vyvěšovaly girlandy a transparenty. Zvonili kostelní zvony... Všechna pozornost, všechno nadšení, všechna ta blaženost se soustřeďovaly na jednoho člověka. Stál jako socha v obrovském černém automobilu, který pomalu zahýbal na náměstí. Pak se obrátil a pohlédl na úpící, plačící a posedlý dav. ... K narozeninám jsem dostal od svých hostitelů Hitlerovu fotografii. Hanes mi ji pověsil nad postel, abych „toho muže měl vždycky před očima“, abych se ho učil milovat stejně, jako ho miloval on a celá rodina.

Otázky: 1. Co překvapilo mladého Ingmara při bohoslužbě v kostele?

2. Co ovlivňovalo mladé lidi, aby sloužili nacistické ideologii?
3. Které události konané ve Výmaru se mladý Bergman účastnil? Jak na něho zapůsobila atmosféra i chování lidí?

Financování Sudetoněmecké strany z Německa

(Záznam německého diplomata z 27. 2. 1935)

Dr. Steinacher z VDA (instituce pro podporu Němců v zahraničí) žádal o obnos 3 milionů Kč pro volby v Československu, které se očekávají v příštích měsících. Tento obnos má být použit k podpoře Henleinovy fronty, masového hnutí německé menšiny v Československu, aby ve volbách dosáhla co nejlepších výsledků. ... I když prozrazení akce představuje pro sudetské Němce velké riziko. ... Sudetoněmecká strana byla po úspěšných volbách v r. 1935 běžně podporována Ministerstvem zahraničních věcí určitými obnosy za účelem dalšího upevnění stranické organizace. (Ve volbách do parlamentu 19. 5. 1935 získala SdP (Sudetoněmecká strana) 15,2% všech hlasů v ČSR, byla nejsilnější z německých stran v ČSR a druhou nejsilnější ze všech stran u nás).

Otázky: 1. Jakou podporu poskytovalo říšské Ministerstvo zahraničí Henleinově straně?

2. Proč podporu potřeboval Henlein v roce 1935?

3. Proč má být akce utajena?

Poměry v českomoravském pohraničí (vzpomínka jednoho z Čechů)

Mladíci v krátkých kalhotách s bílými podkolenkami začali nosit dýky za pasem a docházelo k provokování českých chodců. Rostl počet a mohutnost pochodňových průvodů, shromáždění a henleinovských projevů úměrně k tomu, jak rostla podpora ze sousední Říše.... Ten, kdo se těchto akcí zúčastňoval, získával příslib zaměstnání, odměny, uniformy a další výhody. Nebylo výjimkou, že se zpívaly nacistické písně se vztyčenými pažemi, za frenetické podpory německých žen. Docházelo i k fyzickým napadením. ... Tato situace pochopitelně vyvolávala nesouhlas německých sociálních demokratů, kteří pak zejména před volbami organizovali akce, lišící se jak uniformami, tak i provolávanými hesly. Pokud docházelo k potyčkám, tak jsme těmto našim spoluobčanům podle svých možností pomáhali. Volby v roce 1935 a zejména následné v roce 1938 nebyly doprovázeny již jen potyčkami, ale docházelo i k použití boxerů, obušků, tzv. zabíjáků a také se objevovaly bodné zbraně.

Otázky: 1. Čím byla většina sudetských Němců ovlivněna? Jak se to projevovalo?

2. Byli všichni Němci v pohraničí stoupenci fašismu?

Smrt T. G. Masaryka – září 1937 (hodnocení od občanů ČSR, kteří ale nebyli národnostně Čechy).

Wenzel Jaksch (představitel německé sociální demokracie v ČSR):

Přijde den, kdy Masarykovo dílo ponese plody také v širokém kruhu středoevropském. Velký sousední německý národ bude se muset pozitivně vyrovnat s jeho ideami, právě tak, jako pokrokoví Poláci a Maďaři. Neboť Masarykův duchovní a politický postoj je nejkrásnějším příkladem pro všechny, kdo bojují o novou mírumilovnou Evropu svobodných národů. Masaryk dokázal slovy a činy, že vřelou lásku k vlastnímu národu lze šťastně spojit s radostným přiznáním k lidstvu a k jeho nejvyšším ideálům.

Oscar Jászi (maďarský intelektuál):

T. G. Masarykovi se takřka podařilo uskutečnit svůj ideál. Žádný poctivý pozorovatel nemůže popřít, že Československo je dnes jedinou zemí ve střední Evropě, která v své struktuře, v svých ideálech je na cestě k demokratickému státu. A to je důvod, proč tato mladá republika je předmětem nejhlubší nenávisti diktátorů. Všichni se shodují v tom, že se s ní nikdy nesmíří, že musí být zničena.

Thomas Mann (německý spisovatel, který jako antifašista získal se svým bratrem Heinrichem v roce 1936 československé občanství):

Dojat smutnou zprávou, která běží světem, sdílím hluboce bolest českého národa nad ztrátou mírného a silného muže, tohoto muže ducha, povoláného k činu a k moci, který mu připravil vytouženou státní samostatnost. Tento dobrý a snaživý národ, hodný svobody, vzhlížel od té doby k Tomáši Masarykovi jako k svému otci...

Otázky: 1. Které činy a lidské vlastnosti Masaryka oceňují a obdivují přední bojovníci za demokracii v Evropě?

2. Jaký ideál se podařilo Masarykovi uskutečnit?